

مطبعه رحل اراره :

جمال اوغلنده امنیت
مندیوخی جوارنده
شنگول یقوشنده
۲۲ نومرو

مشرق و غرب

۱۳۲۶

سلکمه موافق آثار
جدیده مع الممنونه
قبول اولنور

درج ایدله بن آثار احاده اولتماز

دیر ، فلسفه ، علوم ، حقوق ، ادبیات تاریخ ، سیاستیاندنه و بالخاصه احوال و شئون اسیومیدنه بحث ایدر و هفته ده بر نشر اولنور .

صاحب و مؤسسلری :

در سعادتده نسخہ سی ۵۰ یاره در

ابوالعلا زین العابدین - ح . اشرف ادیب
تاریخ تأسیسی

قیرلهدن متوا بورو ایله کوندریلیرسه سنوی
۲۰ غروش فضله آلنیر

۱۰ تموز ۳۲۴

آبونه بدلی

سنه لکی	التی آیانی	غروش
عالم عثمانیه ایچون	۶۵	۳۵
روسیه	۶۰	۳۰
سائر ممالک اجنبیه	۱۷	۹

یدنجی جلد

۳ ذی القعدة ۱۳۲۹ پنجشنبه ۱۳ تشرین اول ۱۳۲۷

عدد : ۱۶۵

ایله اجرا ایله یلکه عملیاتدن و اوچنجه بایده ایسه جیق و قیر یقارک صورت الصاقندن بحث ایلمشدر .

التصريفك قيمت فنيه نى اعلا ايدن اسبابدن بریسیده جراحلقده مستمل آلات و ادواتك شكليرنى حاوى اولمیشدر . اثرينه ايلك دفعه اوله رق آلات و اجهزه فنيه اشکالى درج و علاوه ايدن ذات زهراويدر . التصريفده ايكوزدن زياده اشکال موجوددر . فن جراحينك اسالاساسى علم تشریح اولديغى التصريفك مقدمه سنده درين بر وقوف ، متين بر افاده ايله شرح و ايضاح ايدلمش و بو ميانده علم تشریحدن بی خبر بعض مطبوعات طرفندن ياپييلان عمليلرك بادی اولديغى ناقابل تلافی فلا کتله دأثر بر جوق وقعه لر سرد ايدلمشدر . زهراوى بو اثرنده فن جراحينك اساسى پك متين بر صورتده وضع و تأسيسه موفق اولمشدر . اساساً كتابك قيمت و اهميت و ترقیات فنيه اولان خدمتى بوتون ارباب علمك تحت تصديق و اعترافدهدر كي دوشولياق «Quy derrchauiac» اثرلنده التصريفى اساس و مأخذ اتخاذ ايلمشدر .

فابريس ، Fabrice « زهراوينك قدرت علميه سندن ، مؤلفاتك قيمت و اهميتندن بر لسان ستايشله بحثه مجبوريه حس ايلبور . هالهه - Haller خطوط عاقدۀ شرايينه نك - آمبر وازپاره « Ambrse eparée » دن خيلى زمان اول - زهراوى طرفندن تصوير و بيان ايدلمش اولديغى اثبات ايلمكدر .

پورتال « Portal » افده حاصل اولان پولپلری اخراج ايجون ايلك دفعه قروشه استعمالی تصور و تطبيق ايدن ذلک زهراوى اولديغى اعتراف ايدبور . فرايند (Freind) زهراوى به تخصیص ايتديكى صحيفه لرده بر جوق مطالعات و تنقييدات يوروتكدن صوكره كنديسنى فن جراحينك مؤسسى اولق اوزره تصوير ايدبور . اسپرانزهل « SdrengeI » ديوركه : قادينلرده خزع الحصة « Lithotme » عمل سندن برنجى دفعه بحث ايدن زهراوى اولمشدر . بو بيوك ذاتك لایموت اثرى ، تاريخ فنده ، علم تشریح ايتناء جراحانى بر فن مدون حالنه قویان ايلك يکاه اثر اوله رق پايدار قاله جقدر .

شانيغ « Channing » التصريفك فن اصلينى لاینجه ترجمه سى ايله برلکده نشره موفق اولمشدر . موسيو لوتيه ن ايسه بعض يازيرلری فرانسزجه به نقل و ترجمه ايلدى . پارس و اسكوريال كتيبخانه لرده التصريفك يازمه بر نسخه عربيه سى موجود و محفوظدر .

مدلى اعداديسى مديرى

م . شمس الدين

« امير عبدالرحمن خان »

« مابعد »

برسنه صوكر (شير محمد خان) وفات ايتدى . (عبدالرحيم خان) اونك يرينه كچه جكنى اومويوردى . فقط حقنده پدرمك بك ده حسن

فن جراحينك اسلاملر آرمه سنده درجه ترقيسى تمثيل ايدر . بر نادرۀ عرفان اولوب اوروپا آثار علميه سنده آلبو قازيس (Albucasis) ناميله ياد و تذكار ايدلمكدهدر . اسلمك شهرت شايعه سنده رغماً زهراوينك تاريخچه حياتى - مع التأسف - تماميله مضبوط و مقيد دكلدر .

تاريخ ولادتى صورت قطعيه ده معلوم دكلمهده عبدالرحمن ثالث طرفندن ۹۳۶ سنه ميلاديسنده نديمه مشهوره سى (زهراء) نامنه قرطبه يقيننده انشا ايديان سراى جوارنده كي قصهده مهد آراى عالم شهود اولديغى محققدر . حتى كنديسنه الزهراوى لقينك و يرلمسى ده بوندن نشأت ايلمشدر .

مشهور قازيرى زهراوى يى اون و اون برنجى عصر ميلادى اعظم ارباب مياننده تعداد ايدبور . ثئون آفريكن ايسه (۴۰۴) نجى سنه هجرى سنده قرطبهده وفات ايتديكى ادعا ايدبور . كاتب چلبى والذهبي هجرت نبويه نك در تيوزنجى سنه سندن صوكره ارتحال داربقا ايلمش اولديغى ذكر و بيان ايدبورلر .

شو مختلف روايتله نظر آ زهراوينك دردنجى و بشنجه عصر هجرى علماسندان اولديغه حكم ايدميليوز .

زهراوى اكثر بيبليوغرافى كتابلرنده (صاحب التعريف) لقبيله ياد ايدلمكدهدر . اساساً بو بيوك ذات شرقده اولديغى قدر غرب محافل علميه سنده دخى اشتهار ايلمشدر . فن جراحى ده كي اقتدار و اختصاصى زمانى اطباسنك مظهر تقدير و ستايشى اولديغى كى بو فنه دأثر يازديغى آثارده سنه لرجه آوروپا فاكولته لرنده تدريس ايلمشدر .

فن جراحى ، اساس و ترقيسى زهراوى به مديوندر . « كتاب الزهراوى » اسمنده كي اثرى مقبول و معتبردر . فقط زهراوى نامى شهرتكير آفاق ايدن اثر معظم ، اوتوز بادن مركب اولان « التصريف لمن عجز عن التأليف » عنوانلى كتاب لایموتدركه بوتون معنايله بر طب آنسيفلويه ديسى صاييله بيلير . دفمانه لاتنجيه ترجمه ايدلمش اولديغى كى هر باني ايجون آوروپاده بر جوق شرحلر ، حاشيه لر و تنقيدلر يازلمشدر .

التصريفك هيئت مجموعهمى پك زياده قيمتدار اولقله برابر بالخاصه فن جراحى دن باحث اولان قسملارى حيرت بخش برتكامله مالكددر . مثلاً ترتيب ادويه حقندركى بایده ادويه نك يالکز صورت ترتيبدن بحث ايله اکتفا ايدلماش بلکه طرز محافظه لری و حتى معيارلری بيله ذکر و اتيان اولمشدر .

پارس كتيبخانه سنده التصريفك متعدد لاتنجيه ترجمه لری موجود اولديغى كى يازمه نسخه عربيه سى ده محفوظدر . كتابك متن عربيه سى اون سسكنزنجى عصرده اوقسفورده « انكلازده » نشر ايدلمشدر .

التصريفك فن جراحين باحث اولان قسمنى باشليجه اوج بابيه آيرلمشدر :
برنجى بایده اکتواء (داغلامه) دن ، ايكنجى ده آلات جراحيه

نظری اولمادیفندن عموم قوماندانان (عبدالرؤف خان) ی انتخاب ایلادی .

(عبدالرؤف خان) متدد محاربه لرده بولونوب قندهار جنگنده مقتول ارلان و قندهار حکمداری (شاه حسین غلیجانی) نك وزیر (جعفر خان) اولادندن اولدینی مروی بولونان (جعفر خان) ك اوغلی ایدی .

بو ذات ، پدرمك توجه و انتخابنه تشكرله برابر :

— بر سندهن بری حبسه یاتان و شیمدی به قدر کوردیکی جزا کافی اولان مخدومکز طورورکن ، بنم قوماندانلغم مناسب دکلدر . لایق اولان (شیر محمد خان) ك رینه اونك شا کردنی تعیین ایتمکدر ، دیدی . پدرم عبدالرؤف خاك سوزنی قبول ایلمه به چك اولدیسده اطرافدن وقوع بولان رجای مهرانه اوزه رینه بنی جلب و امتحانه موافقت کوسته ردی .

یوزمی ییقایوب اوزایان صاحبلمی کسیرمه دن ، حبس اولوندیغم کوندن بری آرقه مده طوران البسه بی ده کیشدیرمه دن ، ایاغمدکی زنجیرله دیوانه کیدوب بابامك حضورنده طوردم .

پدر ؛ بنی بو حالد کورونجه شفقت ابوتی غلیانه کلدی ، کوزلری یاشاه طولدی .

— نیچین بویه مناسبته زانکه قالیشمشك ؟ دییه وردی .

— بن برشی باقماشدم . اوغرا دیغم شو بلیه نك سببی ، کندیسنی سزه خبر خواه اولمق اوزره طاینتان بعض نا کسلردر ، دیدیکم صیراده عبدالرحیم خا ده دیوانه کیردی . اونی کورونجه :

— بنی زنجیرده بیراقان ایشته بو خاشندر . آرتیق هانکیمزك مخطی غرضکار اولدینی آ کلاشیلما لیدر . دیدم .

عبدالرحیم خان ، سوزلرمدن فنا حالد بوزولدی . نه یایاجغنی ، نه سویله جکینی شاشیردی .

پدرم ، حضورنده کی اصحاب مناصبه توجیه خطاب ایله :

— بو دهلی اوغلمی سزه سپهسالار تعیین ایتدم ، دیدی . حضار :

— الله صافلا سین . مخدومکز نه دن دهلی اولسون ؟ بز پك اپی بیلیرزكه او ، عاقل و متفنن برکنجدر . سزه آ کلا دیکزكه اونی نظر کزدن دوشورن بر طاقم کافر نعمت حریرك اسناد ایدر .

جوانی ویردیله . بوندن صو کرا پدرم بنی حبسدن اطلاق ایتدی . حضورندن چیقوب حمامه کیت م . بعدالاستحمام دائره م کلدیکم کبی اولجه معیتده بولنا نر تکرار خدمتمه قوشیدیلر و نائل س عادت اولوشمی تبریک ایلا دیلر .

ایرتسی کونی امور عسکر به نك ااره نی عهدمه ایدم . اول امرده فابریقه لره طوبخانه نك اصلاحنی دوشونوب او وقت طوبخانه ضابطی اولان (مؤخر آده طرفدن هندوستان و کبی بولونان) (جنرال احمد خان) ی فابریقه لر ریاستنه و (محمد زمان خان) ی طوبخانه ریاستنه ، (سردار اسکندر خان) ی ده عموم پیاده طابورلری قوماندانلغنه

تعیین ایتدم . (بو اسکندر خان ، صو کرا لری روسلرله بخارا امیرینك ایتدیکی محاربه ده شهید اولدی ، برادری (غلام حیدر خان) حالا کابل سپهسالاریدر .)

کندیم عسکرک احوال عمومیه سی حقده دوشونوب ملاحظاتی هر کون راپور شکنده پدرمه تقدیمه باشلادم .

بابام ، کیتدکجه بندن خشنود اولیور ، عسکرده علی التدریج ترقی کوسته ریوردی . بو ترقینك اسباب عیدیه سندن بری و بلکه برنجیسی رؤسای امورك ده کیشدیرلمه سی ایدی . چونکه اولیکلر ، کوشك ونپور اولدقلری (شیر محمد خان) زماننده رشوت آلمایه ده آلیشمشلر و بالطبع هیچ برایش کوره مه مشلردی . کما قال الشیخ سعدی :

زینهار از قرین بدزینهار و قمارینا عذاب النار

بنم تعیین ایتدکلم ایسه ، مستوفی معاشلرینی منتظماً آلدقلری جهته طارندن ممنون و ارتکاب و ارتشادن محترز اولوب عهدله رنده کی وظائفك حسن ایفاسنه چالشمقده ایدیلر .

فضل التهمیدن مأمولدرکه اقوال و افعال ناصحانه مله ملتم متصح اولارق درجه درجه طریق ترقیده ایلرله یلر .

§

پدرم ، خدمات حسنه می مشاهده ایدینجه امور ماسکيه ومالیه یه کندیسنی نظارت ایلیه رك امور عسکر به نی تمامیه بکا بیراقدی و بو خصوصده صلاحیت واسعه ویردی .

براز صو کرا بابام تاشغرغانه کیتدی . بنده معیتده کی عسا کر خاصه ایله کندیسنی تعقیب ایتدم . اورایه وارینجه (میراتالیق) ك برادری بعض هدایا ایله کلوب کوروشدی . پدرم ، مشار الیه اکرام و احترام کوسته رمکله برابر عودتنده :

— مملکتکیز (قنه غن) جیحون ساحلنده و افغانستان قربنده واقع اولماسنه رغماً کندیکزی بخارا امیرینك محیسی عدایدییورسکیز . بوندن بویه افغانستانك تحت حمایه سنه کوروب خطبه ده (امیر دوست محمد خان) ك نامنی او قومالیدکیز . . . توصیه سنده بولوندی .

برادرینك کتیردیکی خبر اوزرینه (میراتالیق) ك جانی صیقیلوب قارده شنی حبس ایتك ایسته دی . فقط مشار الیه حبس اولونمازدن ارل تاشغرغانه متوجهاً قاچدی . تعقیبنه چیقیدیلر و (ابدان) ده نیلن موقعده یتشوب یاقلا دیلر . بو حادثه بی ایشیتدیکمز آنده بر مقدار عسکر کوندروب مشار الیهی قرر تارمق ایسته دک . بزم عسکرمن ابدانه واصل اولمازدن اول میراتالیقك عسکرلری ، امیرلرینك قارده شنی اولدرمشاردی . بزمکیلر ، عسا کر معنیه بی رجعت و هزیمته مجبور ایلدکن صو کرا دونوب کلدیلر .

میراتالیق ، عسکرینك دوجارانهزام اولماسی اوزه رینه برای شکوی بخارا حکمداری امیر مظفرك نزدیکته کندی . امیر ایسه اوصره تخته جلوس ایتش و مملکتی اغتشاش ایچنده قالمش اولدیفندن حصار شهرنده اوطور و یوردی . شکایات واقعه یه تدابیر واهیه ایله مقابله ایتدی . میراتالیق ، تدابیر امیری کافی کورمش اولمالی که بزم میدان او قورجه سنه خبرلر یوللادی .

فرسخ مسافده واقع (چشمه شیر) اسمندہ کی موقعہ یکرمی بیک سوارینک کیزلندیکی و اردو کا همزہ کلن اشیا و مهماتہ هجوم ایله ضبط ایدیلہ جکی اخبار اولندی . در حال دوت بیک سواری ، ایکی طوپله (غلام محمد خان پوپلزائی) ی و (محمد علم خان) ی یوللادم . بونلر ، اوفاق بر مصادمه نتیجہ سنده قهغن سواریارینی قاجیر دقندن و ایکی بیک نفرینی ده اسیر الدقندن سوکرا دونوب کلدی . دشمن عسکرینک بقیة السیوفی ده (باغلان) ده کی اوردو کاهلرینہ طوغری قاجدی .

شو خبر (قهغن) و راصل اولونجه اورادن دورت بوجوق فرسخ مسافده اردو قورمش اولان میر آتالیق (قندوز) طرفه چکلدی .

(چشمه شیر) سوق ایلدیکم سواریارلردن بیک نفرینی ده (باغلان) و کیدوب فتح و تسخیر ایتدی . عمجهم بو مصادمه ده شجاعتی کورولنلری تاطیف ایلدیکی کبی تهاوندہ بولونانلری جزالانیردی .

مترجمی

طاهر المولوی

مکتبلر ده دین

مکاتب رسمیه ده دین و اعتقادات فصل بر موقعه در ؟ مکتبلر مرکز اعتقادی صاغلام اوله رق یتشمسنه دقت ایدیلیورمی ؟ معارف نظارتک دین حقنده کی پروگرامی نصلدر ؟

بو سؤاللره جواب ویرمزدن اول تدریسات دینیہ نک فصل جریان ایتدیکنی تحقیق ایتک ایجاب ایدر . مکاتب خصوصیه دن بحث ایتیه جکم ، چونکہ بر مکتبلرک ملت نظرندہ کی مسئولیتی رسمی مکتبلر درجه سنده اولدیغندن و ذاتاً خصوصی مکتبلر پروگرامارینی رسمی مکتبلره کوره تنظیم ایتدکلرندن مکاتب رسمیه ده کی دین تدریساتی تدقیق ایتک کفایت ایدر ، او حالده تدریسات دینیہ بو مکتبلر ده فصل کیدیور ؟ اک قیصه و کسیرمه جواب اوله رق : « ازبرجیلک اصولی » دیه جکم . آ کلامه دن ازبرلرک اعدادیلر ده دین و اعتقادات نامنه بر ایکی ذاتک اثرینی اوقوتیورلر . بو کتابلر ازبرجیلک اصولک تعمیمندن باشقه برشیته رامیور . آبدستک مستجباری قاجدر ؟ آبدست دعاسی نصلدر ؟ قویورلی فصل تطهیر ایدرلر ؟ نمازک مندوبلری قاجدر ؟ صفات نبوتیه نلردر ؟ الخ . کبی بر طاقم سؤاللر . بو کتابلر مغلق عبارله لی اولدیغندن طلبه عیناً ازبرلیور ، آ کلایه میور . حتی او درجه ده که برچوق معاملر محیفه کدارلرینہ سؤاللر بازدر میور . طلبه بی استجواب ایدرکن کتابک سؤاللرینی اوقویورق صوریور . طلبه ده کتابک مغلق عبارله لی صرہ سیه ازبر اوقویور . سؤال بشقه بر طرزه جوریلرک صوریله جق اولورسه طلبه جواب ویره میور . آ کلامیور بیله . امتحانلر ده بدتر .

اوله امتحانلر بیلیرمکه طلبه دن سؤال نامنه یالکز بر (آبدست دعاسی) صوریور . طلبه ازبردن تماماً اوقومایه موفیق اولدیمی آراتق بشقه سؤاله حاجت یوق . اون نومرو قرانیور . اوقومزسه

پدرم ، مشار الیهک تحدیسی جدمه بیلدیردی . اوده ، مناسب مقدار عسکرله (قهغن) کیدیلہ سنی و اورالرک ضبط و تسخیر ایدیلہ سنی پدرمه امر ایادی .

امر واقع اوزرینہ پدرم ، برادری (محمد اعظم خا) و خبر کونده روب نزدینہ دعوت ایتدی .

ایلک بهارده عسکرمنز (قهغن) جهتلرینہ یورومزدن اول اکال انتظام ایچین دوشونوب طاشینمق فکریله آلتی کون مساعده بر طرفندن ده یایامک مطالعات مجربانه سندن استفاده ایتک ایستدم .

پدرم ، اهمیات انتظام کارانه می تقدیراً مجهز بر آت ، مذهب بر اکر ، مرصع بر قلیج احسان ایدرک :

— کیت . الله معینک اولسون . سنی خدایه امانت ایلدم . دیدی متشکراً الی اوپدم .

ایکی کون سوکرا عمجهم محمد اعظم خانک سردارلغی تقرایتمه سیله قومانداننه تابع اولمق اوزره حرکت ایتدم .

تاشغرغانه وصولده اهلایسی قارشی چیقوب اکرام و احترامده بولوندیلر . نمازگاه اتخذ اولونان ساحده اوردوی قوردم و اظهار ممنونیت ایچین اشرف بلدی ضیافته دعوت ایتدم .

اون بش کون قدر کینجه ، عمجهم معیتله کلدی ، برلکده (هییک) و طوغری یوله چیقیدیق . اوراده اوچ کون ظرفنده (قلمه غوری) یه مواصلت ایتدک .

قلمه غوری ، میر اتالیقک پیاده و سواری عسکرله محافظه اولونویوردی ، یکرمی بیک نفرندن عبارت عسکرمی قرق طوپله قلعنک قارشیدیننه تهیه ایتدکلن سوکرا محفوظ و مناسب بر موقعه اوردوکا ، تأسیس و امرای عسکریه دن بعضیلرله کوروشوب طوپرلرلرله جک نقطه لری تعیین ایلدم و کیجه نک قارالغندن بالاستفاده سپرلر ، استحقاکلر یاپیلہ سنده دائره امرلر ویردم .

ایرتسی کونی اوکلہ دن سوکرامیر آتالیق قرق بیک سواریله طاغک تهپه سندن برنمایش یاپوب قلعه ده کی عسکره کندیکی کوسته ردی که مقصدی محصورینک قوه مغنویه سنی تزید ایله مکدی . بنده ایکی بیک سواری ، اون ایکی قاطر طوی و دوت طابور پیاده ایله مشار الیهک اوزره بینه بغته بر هجوم یاپدیردم ، بردنبره طوپله آتش ویردم . میر آتالیق میتیمک آزلغینی بیلمدیکی ایچین ثبات و مقاوت کوسته رمدی .

دشمنک هزیمتندن سوکره اوردوکاهه عودت ایدرک کیجه یاریسنه قدر بعض تدابیر اتخذایله مشغول اولدم . بعده مرتب قاره قوللرک دقتله محافظه موقع ایله مکده بولندقرینه امنیت حاصل ایدینجه چادرمه کیدوب یاتدم .

صبحالاین کونش طوغارکن اوچ فرسخ ایلریده قاره قول بکله مک اوزره اوچ بیک نفر کونده ردم ، بونلر ، اوراده کی لوازم و اشیائی بکله یه جک ، شاید دشمن طرفندن بر هجوم وقوع بولورسه مدافعه ایتکله برابر بکاده خبر ویره جکلردی . اوچ کون سوکرا دوت